

obývat rozsáhlá území mezofytika nebo dokonce přírodní poměry všech tří fyto-geografických oblastí členěných podle práce B. Slavíka (1984) – termofytikum, mezofytikum, oreofytikum.

Druhů zjištěných na dvou polích bylo celkem 39, z toho jediný – skákavka *Sitticus rupicola* – je zapsán mezi VZ. Avšak na první pohled zcela neprávem, protože poměry na obou krkonošských čtvercích jsou téměř identické; proto byl dodatečně zařazen do seznamu VV. U druhů zjištěných na vyšších počtech polí podíl VV druhů postupně klesá a VZ vzrůstá.

Je pozoruhodné, jak velký počet VV druhů obývá panonské distrikt. Jde o 55 druhů žijících výhradně zde (tj. celkem 35 %), a to ještě nezapočítáváme 27 dalších, které se z této kategorie hojnosti vyskytly na ÚPD jen jako na jednom z dalších míst svého rozšíření u nás (tím se zde podíl VV druhů zvýšil téměř na 52 %). Druhé nejpočetněji zastoupené území je oreofytikum (27 druhů, z toho 6 známo z jediného pole). Celkem 19 druhů bylo zjištěno pouze na jediném pohoří: 10 na Šumavě, 6 v Krkonoších, po jednom v Jeseníkách, na Ještědu a v Brdech. Zbývající 8 máme doloženo minimálně ze dvou pohoří. V rámci mezofytika se nejvýrazněji uplatňuje Třeboňsko (3 druhy jen zde, 7 na několika dalších místech) a v malé míře i některá skalní města. Tzv. české termofytikum, navíc zmenšené s ohledem na absenci charakteristických termofilních pavouků na plochém Polabí východně od Jizery (Buchar 1993) obývá na rozdíl od moravského pouze 12 druhů. Pozoruhodné vzorce výskytu představují v mezofytiku např. u lovčíka *Dolomedes plantarius* dvě izolované populace na Třeboňsku a Dokesku. Ojedinelé jsou výjimky, kdy VV druhy vykazují kombinovaný výskyt na nemnoha polích moravského termofytika a současně na několika v mezofytiku Třeboňska (běžník *Diaea livens*, pavučenka *Trichoncus hackmani* a běžník *Xysticus lineatus*). Od r. 1958 věnuji pozornost arachnofauně svého bydliště (Kamenice, okres Praha-východ). Nalezl jsem zde 320 druhů pavouků, avšak nebyl mezi nimi ani jeden VV druh. Na katastru Prahy jich bylo nalezeno 18 (Kůrka a kol. 2007). Na území biosférické rezervace Dolní Morava a přilehlých lokalitách bylo nalezeno na 60 VV druhů (Bryja a kol. 2005).

Důležitým předpokladem pro výskyt VV druhů jsou území s menším počtem polí než 10 %. Tomu by např. odpovídalo, kdyby se termofilní druhy vyskytovaly jen v českém nebo jen v moravském termofytiku. Jakmile se však ukáže pouze náznak, že se druh může objevit v Praze a současně na nějaké moravské termofilní lokalitě, jako je Mohelno, vzniká možnost (např. v případě *Xysticus ferrugineus*), že jde o druh, který má předpoklad obývat celé území termofytika, zejména když je nakonec nalezen na Havranickém vřesovišti v Podyjí. Tím by byla příslušnost mezi VV druhy ohrožena. Ovšem jeho neopětovaný nálezný na Mohelnu (Buchar 1997) a marné pátrání v biosférické rezervaci Dolní Morava (Bryja a kol. 2005) i na lochkovské lokalitě u Prahy (Antuš 1988) trvale staví tento druh mezi typické VV. Přesto platnost pravidla o 10% omezení přináší důležitou, byť potenciální korekci pro zařazení mnoha

- 1 Křížák pruhovaný (*Argiope bruennichi*) byl na území České republiky až do r. 1991 druhem velice vzácným, s jedinou lokalitou v Lednici (okres Břeclav). Poté se stal v krátké době velice hojným. Jako centrum rozšíření se jevil vojenský prostor v Lysé nad Labem.
- 2 Koncem dubna opouštějí mládí křížáci kokon, který vytvořila jejich matka minulý podzim, aniž by přežila následující zimu. Na rozdíl od slídků se dovedou z kokonu vyprostit sami. Snímky J. Buchara

druhů do kategorie VV. Zejména vzhledem k předpokládaným možnostem vzrůstající efektivity faunistického výzkumu v podmínkách 21. stol., který vyplývá ze seznamu 37 gratulantů podepsaných v knize nazvané Janu Bucharovi k osmdesátinám.

Popsaná struktura dosavadního výskytu VV druhů na území naší republiky přímo naléhá na pokračování v intenzivním faunistickém bádání. Je potřeba zjistit, jak se budou chovat druhy obývající jediné pole sítě. U kolika z nich bude jejich přítomnost v ČR přetrvávat po r. 2000. Existuje také možnost, že typická stanoviště studovaného druhu se nacházejí i na jiném nebo jiných čtvercích, jak se to projevilo na proměňacích kartogramů u některých výše zmíněných druhů (*Alopecosa fabrilis*, *Phaeocedus braccatus*). Přítomť veškeré informace o výskytu VV druhů jsou více než potřebné, protože vycházejí z neohroženější složky naší arachnofauny a příznivě dokumentují stav jejich stanovišť.

Vratme se však do nedávné historie. Významným jevem od počátku 90. let byla decentralizace našeho arachnologického výzkumu, která vedla ke vzniku nové generace arachnologů a názorně je vyjádřena vznikem publikace Atlas pavouků České republiky (Kůrka, Řezáč, Macek a Dolanský, Academia, Praha 2015). Toto dílo nepřináší jen množství hodnotných fotografií, ale přispívá svým způsobem i do probírané problematiky. Především obsahuje informace o 47 nových družích pavouků zjištěných v České republice za pouhých 14 let nového století. Z toho 16 druhů bylo popsáno po r. 1901, včetně 6, které popsali ve 21. stol. čeští arachnologové (čtyři M. Řezáč a po jednom L. Kubcová a J. Buchar). Zbýlých 31 zůstává popsáno před r. 1901.

Kolik druhů nových pro naši faunu ještě poskytne tento zdánlivě nevyčerpatelný zdroj? V této souvislosti je nutno upozornit na druhy, které se trvale neskrývají ve stále ještě složité struktuře naší přírody, ale vystavují se jednorázově na více místech na odív, jakožto migranti z cizích území (např. plachetnatka *Mermessus trilobatus* nebo zápnice *Cheiracanthium mildei*). Obdobný efekt hromadného nástupu nových druhů nám přináší zejména znalci, kteří rozpoznali utajené druhy v rámci populací našich běžných pavouků. Např. M. Řezáč vyčlenil moravskou populaci stepníka *Eresus moravicus* (Živa 2009, 5: 223–225) z běžně se vyskytujícího druhu *E. kollari*, nebo L. Kubcová nový druh listovníka *Philodromus buchari* z poměrně kompaktní skupiny druhů *P. aureolus*. Rovněž v rámci 47 nových druhů se projevuje nápadná převaha těch, které byly zjištěny na území panonského distriktu (opět jde téměř o polovinu případů).

Přestože Atlas přinesl překvapivě bohatá data o objevech nových druhů pro faunu naší vlasti během pouhých 14 let nového století, nemohl si autorský kolektiv stanovit takový cíl, který by alespoň přiblížil představu, kolik VV druhů známých u nás z 20. stol. vykazovalo výskyt i ve století současném. Přesto mimoděk Atlas přináší tuto informaci o 16 družích tím způsobem, že byly citovány další lokality zjištěné v novém století. Dokonce v jednom případě, kdy druh uváděný v Katalogu jen jako vzácný byl v Atlase správně veden jako VV (*Sitticus rupicola*), a v dalším případě vrátil do seznamu našich pavouků pavučenku *Tapinocyba pallens* uváděnou Noskem (1895), která z něho byla však pro nedostupnost dokladového materiálu vyřazena (Buchar a Růžička 2002: str. 194). Nová lokalita shodou okolností leží poblíž staré (u Františkových Lázní) v Pruněřovském údolí v Krušných horách. Musíme také vzít v úvahu, že tyto údaje nebyly cílem publikace, neboť přítomnost jen malé části VV druhů (16) byla jednoznačně potvrzena ve 21. stol. na území naší republiky. Naproti tomu právě nejnovější informace o všech VV družích představí skutečný obraz vývoje naší přírody.

Členstvo České arachnologické společnosti na svém zasedání v listopadu 2014 přijalo v tomto duchu důležité usnesení, které operativně zajišťuje pokračování exaktního sběru dalších dat, včetně jmenování garanta této akce, jímž se po svědomitém budovatelé počítačové databáze z let příprav Katalogu pavouků ČR, Vlastimilu Růžičkovi, stal kustod Pardubického muzea a zkušený arachnolog Jan Dolanský.

Závěrem lze říci, že nalézání dosud neobjevených druhů pavouků bude pravděpodobně na území naší republiky pokračovat, ať již ve zbytcích původní přírody, nebo v podobě migrantů na rozmanitých typech vhodných druhotných stanovišť. Na počátku 21. stol. bylo zjištěno 47 nových druhů pavouků pro naši faunu. Ovšem malá pozornost se orientovala na druhy velice vzácné, je zapotřebí jednoznačně evidovat jejich současný výskyt u nás. Zdá se to být poněkud předčasně, nicméně každý nový údaj o výskytu VV druhu pavouka je roven naději, že naše příroda stále žije.

Použitá literatura uvedena na webu Živý.